

Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

Jaarverslag 2019

Stuurgroep Kromme Rijnlandschap (SKR) is een samenwerkingsverband van vijf gemeenten voor natuur en landschap in het Kromme Rijngebied. Het samenwerkingsverband bestaat al sinds begin jaren zeventig en is destijds opgericht om de zogenaamde “stille recreatie” in het gebied te bevorderen. Tegenwoordig wordt steeds meer ingezet op behouden en verbeteren van ruimtelijke kwaliteit in de breedste zin van het woord. Naast de participerende gemeenten zijn ook een aantal adviesorganisaties vertegenwoordigd. Op deze manier is een echt (gebieds)gerichte afstemming en samenwerking mogelijk voor het natuur- en landschapsbeleid.

De organisatie bestaat uit een stuurgroep waarin wethouders en andere bestuurders zitting hebben, en een werkgroep bestaande uit beleidsambtenaren, maatschappelijke organisaties en belangenorganisaties uit de streek. De dagelijkse werkzaamheden worden gedaan door de landschapscoördinator, ondersteund door de secretaris. De organisatie is ondergebracht in de gemeente Bunnik.

Kenmerkend voor de werkwijze van de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap (SKR) is de betrokkenheid van bewoners en grondeigenaren, de uitvoeringsgerichtheid, de korte lijnen, de kleinschaligheid en maatwerk van de activiteiten.

2019 was het jaar waarin volop is gesproken over verschillende pijlers van de Regiogemeenten U10-U16 omgevingsvisies, energieopgaven, zonnekaders. We hebben in 2019 de kans aangegrepen om landschap breed te laten zien aan de inwoners en belangstellenden door een aantal filmpjes op te nemen die te zien waren op het programma Keuken van Utrecht. We stonden weer op het oogstfeest. Daarnaast is er veel aandacht geweest voor toename van de biodiversiteit. De SKR heeft veel inzet geleverd om bloemen te zaaien en leefgebied te vergroten en is hier op ingesprongen door een aantal extra uitvoeringsprojecten op te zetten om de biodiversiteit in de krommerijnstreek toe te laten nemen. Voorbeeld hiervan is aansluiten bij het “Platform Kleine Landschapselementen”, een tweejarig project waarbij de provincie geld heeft voor herstel en aanleg van extra landschapselementen.

Icarusblauwtje in natuurgebied Steenovenweg

Wilde bertram met moerasandoorn op de achtergrond

jaarverslag 2019, Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

Pruim Eldense blauwe rijp aan de boom

Nevengeul Krommerijn ideale paaiplaats voor vis

Jonge blad van zwarte els en bloem van wilde marjolein

De Landschapscoördinator

Advieswerk voor particulieren is een ruime omschrijving voor de werkzaamheden die gedaan worden. Het gaat van advies over aanleg en beheer, van subsidie naar proces en hulp bij uitvoering. Naast het advies op erfniveau is het ook aan tafel zitten als er nieuw beleid voor landschap en natuur komt. Horen wat er verandert en kijken hoe je dat kan meenemen voor de bewoners van de streek. Hier hoort ook het meedenken met de gemeenten bij. Omdat het gebied en haar inwoners goed bekend zijn bij de landschapscoördinator wordt gericht geadviseerd.

In de regionale samenwerking Utrecht10, -16 is men bezig om visie te geven hoe er de komende dertig jaar wordt gekeken naar bijvoorbeeld mobiliteit, energie, gezondheid, wonen, economie. Veel daarvan zal ook in het bestaande landschap een plek moeten krijgen. Erg belangrijk om daar nu bij te zijn en de verschillende belangen van landschap te benoemen. Voor de pijler groen en landschap hebben we meegedacht en aangegeven wat belangrijk is voor de streek. Dit gaat over landbouw (fruitteelt en melkveehouderij, natuur en ecologische verbindingen, het cultuurlandschap, gebruik van het landschap door recreatie, maar ook klimaat doelstellingen en energie dat een plek moet krijgen willen we aan het klimaat akkoord kunnen voldoen.

Meerdere krommerijngemeenten zijn bezig met het opstellen van beleid voor zonnevelden. Daar adviseert de landschapscoördinator bij.

Er is in 2019 weer een veelheid aan zaken waaraan is meegewerkt of wat nog loopt.

In 2019 heeft de landschapscoördinator fulltime gewerkt.

De vaste werkplek op maandag is het gemeentehuis van Bunnik in Odijk. Op dinsdag is met grote regelmaat ook bij de gemeente Utrechtse Heuvelrug gewerkt en op de vrijdag nu ook regelmatig bij de gemeente Wijk bij Duurstede. En verder veel in de regio meedenken met de regionale rol waar landschap belangrijk voor is en daardoor wat minder op terreinbezoek in de streek.

Activiteiten van de landschapscoördinator

De inhoudelijke taken van de landschapscoördinator betreffen:

- 1) Uitvoering landschapsbeheer via advisering aan particuliere grondeigenaren
- 2) Uitvoering landschapsbeheer via thematische gebiedsgerichte projecten
- 3) Bijdrage aan gemeentelijke en/of gebiedsgerichte projecten van derden;
- 4) Bijdrage aan ontwikkeling en afstemming (gemeentelijk en regionaal) landschaps- en Natuurbeleid
- 5) Voorlichting en communicatie
- 6) Organisatie, planning en control
- 7) Overig (vakantie, ziekte, etc).

Beeldplaat met soorten bij demoveld oogstfeest

Informatie over de beedeals en maken bijenhotelletjes

jaarverslag 2019, Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

Projecten 2019

Beedeals Kromme Rijn

In 2019 heeft de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap met haar deelnemende gemeenten, het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden, de agrarische natuurvereniging krommerijnstreek en een aantal boeren en fruittelers de BEEDEALS Kromme Rijn verlengd voor weer twee jaar. In deze deal geven we aan hoe we betere omstandigheden voor met name wilde bijen kunnen krijgen. Dit hebben we gedaan door een aantal projecten in te stellen. Elk jaar behouden we de actie die we al deden en komt er een nieuwe bij. Bijvoorbeeld door bloemenzaden die speciaal voor wilde bijen zijn samengesteld uit te delen voor kruidenstroken en overhoekjes. Het bedenken van een haag- of singel sortiment met een lange bloeiperiode, door verschillende soorten die na elkaar bloeien gemengd te planten. Beheer van gemeentelijke bermten met de gemeenten bespreken en aanpassen naar bijvriendelijk.

In juli hebben we met De Keuken van Utrecht een filmitem opgenomen over de beedeals en deze werd vertoont op RTV Utrecht. De film staat op de website van de SKR. In augustus was er in Cothen weer het Oogstfeest. Een grote happening waarbij alle facetten van het agrarisch bedrijf kon worden beleefd. Hiervoor hebben we in het voorjaar een aantal demonstratieterreinen –bermen op de oogstfeestlocatie ingezaaid met de verschillende bloemenmengsels, zodat we op het oogstfeest bloemen hadden. De verschillende soorten werden met foto en naam tussen de mengsels gezet zodat men goed de verschillen kon zien. Op de informatiekraam die we ook hadden konden weer bijenhotelletjes gemaakt worden. Meer dan zeventig zijn er gemaakt. Het oogstfeest was voor de Beedeals een groot succes.

We hebben in 2019 930 kleine zakjes zaad uitgedeeld. Er is voor ruim 10 hectare aan zaden uitgedeeld wat neerkomt op 244 kilo zaad en niet te vergeten, de meeste deelnemers van vorig jaar met hun kleinere en grotere percelen deden weer mee. Een enorm succes. Ook was er een aanpassing naar meer (vooral) natuurlijke zaadmengsels. Het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden is ook beedeal partner en heeft via het agrarisch collectief voor nog eens 20 hectare aan kruidenranden meegewerkt bij agrarisch natuurbeheer.

In het najaar hebben we een opstart gemaakt om kruidenrijk gras in productieland te onderzoeken of het waardevol is voor de wilde bijen. Bij Beedeal Salland hebben we proefpercelen bekeken en in het voorjaar 2020 gaan we in de Krommerijnstreek weilanden doorzaaien met bloeiende kruiden. Deze gaan we ook monitoren op resultaat. Monitoring van onze resultaten op andere onderwerpen willen we ook oppakken in 2020.

In 2020 gaan we natuurlijk door met het BEEDEALS project!

Leefgebied

- Patrijzen leven in open en halfopen landbouwgebieden, bij voorkeur in akkers. Ze zijn bij uitstek afhankelijk van rands- en overgangssituaties, zoals perceels grenzen en allerlei andere slijverige landschapsstructuren.
- Belangrijk is dat er in alle seizoenen voldoende voedsel en dekking is. Dekking is noodzakelijk voor het bouwen van nesten en ter bescherming tegen predatoren. Een geschikt leefgebied zijn landbouwgebieden met een verscheidenheid aan gewassen en veel slijverige landschapsstructuren zoals kruidenterpen, akkerranden, houtwallen, hagen en overtoeges.

Gedrag

- Patrijzen leven het grootste deel van het jaar in groepverband de klucht. Een klucht bestaat uit een of meer oudersparen met jongen.
- Volwassen patrijzen leven hoofdzakelijk van zaden en groene plantendelen. Daarnaast ook van vruchten, insecten, spinnen e.d. De kuikens zijn de eerste levensdagen aangewezen op insecten.
- Patrijzen zijn niet eenvoudig in het veld te ontdekken. Bij onraad drukken ze zich tegen de grond of vliegen laag boven de grond naar een plek met dekking op korte afstand.
- Patrijzen zoeken vooral in ochtend- en avondscherming naar voedsel. Overdag houden ze zich schuil in de begroeiing om uit het zicht te blijven van roofvogels. Om grondpredatoren te ontlopen, overnachten ze in het open veld.
- Patrijzen nemen vaak een stofbad op onverharde wegen of andere zandige plekken.

Broedgebied

- Patrijzen nestelen in overjarige, ruige, grasachtige vegetaties, zoals akkerranden en bermen en in de vegetatie onder struiven, heggen en haagen. Zijn die er niet, dan maken ze hun nest ook wel in de randen van gras- en graspercelen.
- Essentieel is dat kuikens veel insecten kunnen eten. Insectenrijke vegetaties moeten dekking bieden aan de kuikens, maar mogen ook weer niet te dicht zijn, want dan kunnen oudersvogels en kuikens er zich niet in verplaatsen. Wat ijere vegetatie heeft meer voordeel: kuikens drogen na regen sneller op en het insectentewens komt sneller op gang.

Factsheet patrijs; staat op de website

Zaagwerk bij winterwerk poel odijk

Project Patrijzen Profijt Plan

Eind 2018 zijn we begonnen met de uitvoering van het Patrijzen Profijt Plan.

Doel van dit project is om de patrijzenstand in de Krommerijnstreek te verbeteren en daarmee een heleboel andere gunstige factoren ook meteen mee te nemen. Patrijzen hebben een betere biotoop nodig om te kunnen blijven bestaan in de streek. Vooral voedselaanbod van bijvoorbeeld insecten voor de kuikens, maar ook schuilgelegenheid is belangrijk. Een gevarieerd kleinschalig landschap is essentieel.

Maar om te weten waar dit zou moeten willen we eerst weten waar nu nog patrijzen zitten. Samen met de inwoners van het buitengebied en de leden van de wildbeheereenheid Krommerijn (WBE) – Heuvelrug-zuid en Schalkwijk hebben we een telgroep opgezet met veertien deelnemers die gaat zoeken en tellen hoeveel er nog zitten en waar ze zitten. Ook zijn er in de nieuwskrant en de nieuwsbrief van de SKR berichten en oproepen geplaatst om aan te geven of er patrijzen zitten en of er ook patrijzenranden ingezaaid kunnen worden bij grondeigenaren.

We hebben een paar meldingen gekregen van waar patrijzen zitten en er is voor 12000m2 aan patrijzenmengsel ingezaaid. Nieuw dit jaar was dat het agrarisch collectief een beheerpakket wintervoedselakker heeft dat heel goed is voor wintervoedsel voor oa. patrijzen. Van dit pakket is erg vel gebruik gemaakt en er liggen veel van deze wintervoedselakkers verspreid in de krommerijnstreek.

In het vroege voorjaar zijn geluidskastjes besteld die het geluid weergeven van een mannetjespatrijs. Door dit geluid in het voorjaar af te spelen, 's morgens heel vroeg voordat het licht wordt of 's avonds nadat de zon al onder is, denken mannetjes die al in een gebied zitten :“Er is een indringer” en dan reageren ze terug met een roep. In Schalkwijk zijn op twee locaties geluiden terug gehoord, In Houten / Bunnik op 2 plaatsen en In Cothen op 1 plaats.

Van het afspelen van het geluid is ook door de keuken Van Utrecht een filmpje gemaakt die is uitgezonden op RTV Utrecht. De film staat ook op de website van de SKR.

In November was er een landelijke patrijzendag waar we naartoe zijn geweest. Een congres waar allerlei verschillende onderwerpen over patrijzen aan de orde kwamen. Naast kennisuitwisseling hebben we ook factsheets meegekregen die meer vertellen over juiste aanleg van bijvoorbeeld keverbanken, of bloemenblokken, wanneer pas maaien welke vorm bloemenblok is de beste. De factsheets staan op de website van de vogelbescherming en ook op die van de SKR.

Onderhoud Poelen

In de maand februari is door de poelenwerkgroep uit Zeist binnen de gemeente Bunnik winterwerk uitgevoerd. (afzagen bomen en houtige opslag en maaien riet). Daarnaast hebben ze in oktober een poel geschoond en zijn er in oktober door vrijwilligers van de Landschapbeheersploeg twee poelen schoongemaakt.

Schoolplein omgetoverd tot natuurjungle met Groen aan de buurt

jaarverslag 2019, Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

Project Platform kleine landschapselementen

Afgelopen juni is door 16 gemeenten de overeenkomst getekend voor het Platform Kleine Landschapselementen. Dit project is een samenwerking tussen de Provincie Utrecht, de Krommerijngemeenten (hele opp. buitengebied) nog 11 gemeenten buiten de krommerijnstreek, gebiedspartijen LEU en UPG en wordt uitgevoerd door het agrarisch Collectief Utrecht Oost. Het project houdt in dat er herstel en aanleg van nieuwe landschapselementen kan plaatsvinden betaald door de provincie, waarna deze elementen in het beheerprogramma van natuurbeheerplan van de provincie komen. Zo is ook het beheer meteen geborgd.

De looptijd van het project is vanaf zomer-najaar 2019 tot eind 2021. De gemeenten en collectief werven en adviseren. De landschapscoördinator stelt adviezen op en geeft deze door aan het collectief. Ook doet hij de check voor vergunningen bij de betreffende gemeente. Het agrarisch collectief formaliseert aanvraag naar provincie en regelt dat uitvoering wordt gedaan en regelt dat beheer wordt vastgelegd in subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer.

Er is per gemeente €50.000 euro beschikbaar om ingezet te worden binnen twee jaar. Er zijn al op een aantal locaties terreinbezoeken gedaan om te kijken of er landschapselementen aangelegd of hersteld kunnen worden. Hierbij zijn een aantal locaties voor nieuwe poelen bekeken, herstel van hoogstamboomgaarden, en aanleg van struweelbosjes en kruidenrijke randen. In 2019 zijn vooral ideeën aangedragen die op dit moment uitgewerkt worden voor uitvoering in 2020.

Groen aan de Buurt

LEU (Landschap Erfgoed Utrecht), IVN (instituut voor natuureducatie) en de NMU (natuur en milieufederatie Utrecht) hebben het project Groen aan de Buurt opgezet. Met de Groen aan de Buurt-aanpak bieden ze gemeenten begeleiding bij het actief stimuleren van burgerinitiatieven en het omzetten van ideeën naar concrete uitvoering. Het doel: een kwaliteitsimpuls van groen in de buurt en een lokaal netwerk van betrokken bewoners. In de Krommerijnstreek doen Wijk bij Duurstede, Bunnik en Zeist mee als pilotgemeente. De landschapscoördinator van de SKR geeft advies bij projecten waar landschap in voorkomt. De meeste projecten zijn al in 2018 opgestart en sommige daarvan liepen door tot in 2019

Eetbare planten, bloem en rozebottel van de hondsroos. eekhoorntiesbrood en daslook

Gedeputeerde Pennarts plant een boom op Kasteel Sterkenburg

Eetbaar landschap

In 2019 is voorzichtig een start gemaakt met de voorbereidingen voor het project Eetbaar Landschap. Het idee er achter is om landschapselementen in te richten met meer eetbare planten zodat die weer waardevol worden.

Vroeger waren de elementen belangrijk omdat er allerlei waardevolle producten uit gehaald werden, maar in deze tijd hoeven we geen gereedschapsstelen meer, of takkenbossen voor de bakkersoven, of balken voor in je huis of op de boerderij.

Door nu waarde toe te voegen door middel van eetbare planten blijven de landschapselementen bestaan en worden ze beter onderhouden omdat het weer wat oplevert.

In najaar 2019 is vooral op zoek gegaan naar een eerste marktverkenning in de streek. Welke producten kunnen gemaakt worden uit de gewassen uit deze nieuwe eetbare landschapselementen en hoe kunnen we dit lokaal of regionaal afzetten? Verder is er oriënterend gevraagd bij potentieel geïnteresseerden in hoeverre de opzet van regionale verwerking / coöperaties gewenst is en welke initiatieven zijn er nu al in de Kromme Rijnstreek zijn. Ook stelden we de vraag, kunnen eetbare elementen tussen, en in traditionele landschapselementen? En hoe passen eetbare landschapselementen bijvoorbeeld in strokenteelt?

Begin 2020 is de eerste informatieavond waar veel geïnteresseerden worden verwacht.

NL-Doet

Tijdens NL-doet in Maart heeft de SKR een dag mee georganiseerd om met vrijwilligers een hoogstamboomgaard te gaan snoeien. Daarbij werden we bijgestaan door de vrijwilligers van de hoogstambrigade en kwam gedeputeerde Pennarts in de boomgaard van Kasteel Sterkenburg zelf een fruitboom planten. De gedeputeerde heeft zich jarenlang sterk gemaakt voor cultuurhistorie en landschap in de provincie en op deze manier kon ze een blijvende herinnering geven aan haar rol als gedeputeerde van de provincie, wetende dat ze na de provinciale verkiezingen niet meer zou terugkeren.

Hoogstamappels die begin januari 19 zijn geplant

Aantallen inzet en waarde

In het afgelopen jaar is door tussenkomst van de SKR de volgende beplanting geplant in de streek:
09 bomen; 1 winterlinde en 8 walnoten

1500 st bos en haagplantsoen voor ca 750m landschappelijke heg

190 st is ca 190m² biodiverse landschappelijke singel.

102 st hoogstamfruitbomen.

236m boomband.

236 st boompalen,

13 boomkorven en 75 boomkokers (flexguard).

Financieel

Dit jaar is er weer een fors bedrag aan uitvoering uitgegeven. Het gaat hierbij vooral om bijdragen in de landschappelijke beplanting, ondersteuning bij de uitvoering van herstel houtwallen-singels, planten van hoogstamfruitbomen, laanbomen en heggen, en advies voor beheer.

Het budget voor uitvoeringskosten vanuit de begroting is voor regulier ca 20.000 euro en voor projecten 20.000 euro, hiervan is reeds 32.000 euro uitgegeven. Subsidies vanuit de provincie waren mogelijk vanuit het platform kleine landschapselementen, maar daarvoor zijn in 2019 nog geen uitkeringen gedaan omdat projectaanvragen nog in planfase zitten en uitvoering in 2020 plaatsvindt.

Multiplier

De multiplier voor inzet tbv projecten is ca. 3,3 in 2019. Dankzij de inspanningen van de SKR hebben anderen; particulieren en vrijwilligers, door eigen arbeid en inzet voor elke ingezette euro, er zelf 2,30 aan toegevoegde waarde bijgedaan. Dit is een nette score. De multiplier is wel fors lager dan vorig jaar. Dit komt doordat er een aantal bijdragen voor projecten zijn uitgegeven en veel bloemenzaden zijn ingekocht, waar dan relatief weinig arbeid tegenover staat.

€1 + 2,3 = 3,3

Landschappelijke inpassing Driebergen

Studie kaartbeeld pijler Groen en landschap

Advieswerk

Landschappelijke uitgangspunten bij functieverandering of bestemmingsplanwijziging.

In 2019 zijn weer tal van adviezen opgesteld met landschappelijke uitgangspunten. Variërend van de inpassing van een schuurtje op een boerenerf, tot omvorming van de bestemming agrarisch naar wonen, bouwblokvergrotingen bij agrariërs. Huidige situatie, wensen en eisen eigenaar en gemeente, eisen provincie, kwaliteiten van het onderliggend landschap en mogelijkheden. Allemaal zaken die meespelen om de juiste uitgangspunten op te stellen.

Een belangrijk proces om mee te denken in de kwaliteit van ons landschap.

Wat elke keer weer lastig blijkt is de afweging tussen landschappelijk maximaal te behalen resultaat versus wat de eigenaar kan en wil doen, rekening houdend met de bedrijfsvoering, ruimtegebruik en financiële haalbaarheid. Al met al kunnen we zeggen dat we streven naar maximaal inpasbaar. Voor zowel landschap als voor de eigenaar.

De opgestelde uitgangspunten worden gekoppeld aan het bestemmingsplan voor dat perceel.

In 2019 zijn er 16 landschappelijke uitgangspunten notities opgesteld. 21 beplantingsplannen / beheeradviezen en nog een aantal kleinere ad-hoc adviezen via telefonisch consult.

Algemene advisering en deelname in gebiedsgerichte organen en overleggen.

De SKR zit regelmatig bij overleggen die over het gebied gaan. Bijv. bij het waterschap, of gemeenten afzonderlijk, die iets wat het landschap in het buitengebied aangaat.

Project Sterke Lekdijk van het HDSR is er zo een. Dit project gaat over dijkverzwaring tussen Amerongen en Wijk bij Duurstede en wat voor invloed dat voor landschap heeft. Hier hebben we de landschappelijke kwaliteit van het gebied kunnen benoemen en de partijen die hier ook wat van vinden. Daarnaast hebben we aandacht gevraagd voor cultuurhistorie, dat vaak samengaat met landschap.

U10. De regio U10 is in 2019 druk bezig geweest met het opstellen van de pijler Groen en landschap. Deze pijler met uitgangspunten en voorwaarden gaan bieden waaraan eventuele toekomstige ontwikkelingen vanuit de stadsregio mee te maken krijgen. SKR heeft met de krommerijngemeenten hard meegewerkt om een goede weergave van de kwaliteit en de waarde van het landschap aan te geven.

Ook bij Rijkswaterstaat die in Utrecht/ Bunnik en de Bilt met de voorgenomen verbreding van de A27 het Tracébesluit heeft genomen en nu naar uitwerking gaat, wil graag ons advies hebben voor groencompensatie, gebiedskennis en landschappelijke kwaliteit. Later in 2019 is vanwege de stikstofcrisis het tracébesluit ongeldig verklaard en de verbreding voorlopig van de baan.

Bij het opstellen van zonnekaders bij de gemeenten Bunnik en Wijk bij Duurstede is landschap een belangrijke voorwaarde. Aangeven wat de specifieke (landschaps)waarde op welke plek is. Dat is waar we in geadviseerd hebben. Op welke plek zou misschien een veld kunnen en waar absoluut niet, geredeneerd vanuit landschap dan.

Landschapselementen; poel, hoogstamfruit en kruidenrijk gras

LEADER

Het valt niet mee om project ideeën Leaderwaardig uitgewerkt te krijgen zodat het als Leaderproject ingediend en gehonoreerd kan worden. De procedure is erg complex en er moet veel uitgewerkt worden voordat je het kan indienen. Wat het ook lastig maakt, is dat de Leadersubsidie pas uitgekeerd wordt als het project is afgevoerd. Je moet dus voorfinancieren. En dat is voor vernieuwende ideeën best lastig. Inmiddels zijn er meerdere projecten goedgekeurd en staan er een aantal op stapel om ingediend te worden. Goedgekeurde projecten zijn: Project Het waterfort: Dit is een project voor water educatie op fort Lunet aan de Snel in Schalkwijk. Project Zorg en welzijn Netwerk Schalkwijk en Tull en 't Waal. Project CO2 neutraal warmteopslag in oude mestput Cothen. Project Samenwerking lokaal Voedsel 3.0. In 2019 kwamen de volgende projecten bij: Natuurlijk heel leuk, Samen zorgen voor Nieuw Wulven, Verbonden buurt, lerend netwerk oude ambachten. In 2019 zijn we op meerdere bijeenkomsten geweest om Leader kennis op te doen. Hoe doen andere gebieden het en welke projecten hebben ze daar. Erg interessant en er zijn ook wat ideeën van elders die hier ook goed zouden kunnen.

Agrarisch Collectief Utrecht Oost

Sinds maart 2108 is Marlies Blom veldcoördinator bij het Agrarisch Collectief voor de Krommerijnstreek. Voor agrarisch natuurbeheer is zij de persoon in de krommerijnstreek om in te schakelen. Er is een goede samenwerking tussen het Agrarisch Collectief en de SKR. Bij landschapsadvies, vragen of ondersteuning bij aanleg landschapselementen, stuurt zij grondeigenaren door naar de SKR. Andersom doet de SKR dat ook als er agrarische beheer vragen zijn voor beheer en beheersubsidies. Bij het project Platform Kleine Landschapselementen wordt door het agrarisch collectief de formele aanvraag voor bijdrage naar de provincie uitgevoerd. En bij de verschillende kruiden- en bloemenranden in de streek wordt overlegd welke mengsels gebruikt zijn en wat de resultaten zijn. Ook is er samen een ronde hoogstamfruitboomgaarden gehouden waarbij specifiek is gekeken naar beheer en hoe dat wordt gedaan door de eigenaren.

ANV Krommerijnstreek

De Agrarische natuurvereniging Krommerijnstreek heeft in 2018 een nieuwe website gemaakt. In 2017 was het bestuur al aangevuld met nieuwe leden. Er wordt nauw samengewerkt met het Agrarisch Collectief Utrecht oost. Zo is er in 2019 op een informatieavond van de agrarische natuurvereniging en het agrarisch collectief een presentatie gegeven over landschapselementen. Een van de projecten is de aanleg van plasdras stroken. Door greppels af te dammen en ze vol te laten lopen met water ontstaat er een drassig gebied waar voedsel voor weidevogels op af komt. Het water komt door een pomp die van een zonnepaneel stroom krijgt en zo de greppels volpompt. De SKR heeft naast Landschap Erfgoed Utrecht een bijdrage voor de installatie gedaan. De ANV leden hebben het aangelegd. Ook is de ANV Beedeal-partner en kan via de ANV bijvriendelijk bloemenzaad besteld worden.

Plasdraszona in weiland foto's M van Beek

Opleiding, bijeenkomsten en symposia

In 2019 zijn meerdere congressen en symposia bezocht. Bij het symposium klimaatslim landschapsonderhoud werd bijvoorbeeld uitgelegd over toepassing van biomeilers. Dat zijn een ronde compostbakken met gesnipperd landschapshout en blad, die door compostering warm worden. Door er heel veel plastic slangen door heen te leggen kun je daar water doorheen laten lopen dat opwarmt tot wel 65 graden. Of een beheerdatabase voor een regio voor kleine landschapselementen om handig beheerterreintjes van landschapselementen bij elkaar te zoeken die een zelfde jaar beheerd moeten worden.

Op het symposium landschap van SBB en RCE veel opgestoken over natuurinclusieve landbouw door kleinschaligheid in het landschap terug te brengen middels terugbrengen oude grenzen als landschapselementen en gewasscheiding, zonder dat de landbouw daar hinder van ondervindt.

Op het landschapssymposium ging het over de gevolgen van klimaatverandering en wat dat betekent voor het landschap, energie landschappen, over de landbouw en het landschap van morgen en de burgerbetrokkenheid bij landschap. In Velp was er de patrijzending waar vanuit heel het land alle patrijzen initiatieven bij elkaar kwamen. Er is veel kennis gedeeld en de patrijzen factsheets werden die dag onthuld.

Op de beheerdersdag in Beesd is kennis opgedaan over voedsel bosbouw, klimaatslim bosbeheer en bescherming boerenlandvogels.

Beedeals Krommerijnstreek
30 weergaven • 17 jul. 2019

Fragment uit beedeals krommerijnstreek uit de Keuken van Utrecht

Extra mogelijkheden voor Kleine Landschapselementen

Fragment uit wervingsfilmje Platform KLE met Mevr Spil, voorzitter SKR
jaarverslag 2019, Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

Communicatie en voorlichting

Naast de jaarlijkse huis-aan-huis krant in het buitengebied (1700 adressen), zijn we gestart met een digitale nieuwsbrief. Deze is in juli en oktober verschenen. De versie uit april leverde veel nieuwe aanvragen op voor bloemenzaad uit het beedeals project. In augustus was er aandacht voor het platform kleine landschapselementen en de aankondiging van het oogstfeest waar we gestaan hebben met promotie landschap en beedeals.

In oktober was de vraag aan vrijwilligers om de nieuwsbrief te delen en kennis uit het veld te plaatsen. De nieuwsbrief is open voor alle belangstellenden en verspreiden we ook via alle partners. We stuurden 3 persberichten naar de lokale kranten en plaatsten 2x berichten op de gemeentepagina's. Ook op de facebookpagina hebben we diverse items gezet.

Afgelopen jaar hebben we gezorgd dat de nieuwe website te vinden is op de juiste plaats op de website van onze partners. Ook zijn we nu verbonden met hun communicatie mensen. Zij helpen nu met het verspreiden van onze persberichten en de digitale nieuwsbrief. Dat heeft ons bereik vergroot.

In 2019 hebben we met de keuken van Utrecht een aantal filmpjes opgenomen die werden uitgezonden op RTV Utrecht. Erg leuk om te doen en goede reacties uit de streek gekregen. De thema's waren patrijzen zoeken in Odijk, Beedeals en Hoogstamfruit en de hoogstambrigade.

Daarnaast is er ook wervend filmje gemaakt met onze voorzitter mevr. Spil voor het project Platform Kleine landschapselementen. De filmpjes zijn te vinden op de website en op ons Youtube-kanaal. In augustus hebben we op het oogstfeest Krommerijn gestaan met de beedeals en hebben daar uitgelegd over het belang van wilde bijen in het landschap. Mensen konden bijenhotelletjes bouwen en er waren demonstratievelden met verschillende bloemenmengsels aangelegd

Opgesteld: maart 2020

Walter Jaaltink, landschapscoördinator, Stuurgroep Kromme Rijnlandschap